

Використання електронних ресурсів при вивченні питань безпеки у Центрально-східній Європі в кінці ХХ – на початку ХХІ століть

Останнім часом у світі, в цілому, і в нашій країні, зокрема, стрімко розвиваються сучасні цифрові технології. Паперові та інші фізичні носії інформації перестають бути єдиними доступними інформаційними джерелами. Інтернет став доступним ресурсом для більшості громадян.

Актуальність даної теми обумовлена тим, що проблема безпеки Центрально-східної Європи (ЦСЕ) тісно пов'язана із рядом політичних, економічних, соціокультурних питань, і тому є предметом не лише наукових досліджень але і усілякого роду спекуляцій та пропаганди. Особливо це стосується електронного простору. Дані, розміщені у мережі Інтернет, часто бувають сенсаційні, але їх достовірність важко перевірити: у лабіринтах світової павутини є багато людей, що зумисне або ненароком, ошукують користувачів, деякі дані можуть бути достовірними, але викладені для загального користування із порушенням авторського права тощо.

Можемо зазначити, що переважна більшість досліджень щодо достовірності інформації в Інтернеті, стосується захисту користувачів, особливо молодіжного і дитячого віку [1, 2]. У 2009 році нами була здійснена спроба розкриття технології використання електронних джерел з євроатлантичної інтеграції у колективній праці «Доступно про НАТО. Методичні рекомендації для вчителів загальноосвітніх шкіл щодо викладання євроатлантичної інтеграції» [3].

Метою даної статті є вивчення та визначення рівня якості технології пошуку і оцінки достовірності різних електронних джерел для проведення наукових досліджень у сфері безпеки Центрально-східної Європи.

Питання безпеки в Україні значною мірою вийшло за межі інтересу державних службовців та науковців і стало частиною суспільно-політичного життя населення. Вирішення даного питання містить доленосне значення цивілізаційного вибору нашої держави. Відтак, в мережі Інтернет надзвичайно багато інформації-пропаганди, що маскується під науково-публіцистичні, або навіть наукові тексти.

З розвитком електронних засобів комунікації у ХХІ столітті на зміну Веб 1 прийшов Веб 2.0, де кожен користувач може не лише читати, але й доповнювати та правити інформацію, що знаходиться в Інтернеті. Так як співавторами даних ресурсів можуть ставати не лише фахівці, а й будь-які громадяни, що завітали на сайт, то й інформація може трансформуватися як у більш достовірну, так і абсолютно маловірогідну. Або, навіть, зумисне спотворену.

Із розвитком сучасних технологій збільшилися можливості поширення інформації, але способи перевірки її на достовірність залишилися ті самі, що й були в еру друкованих видань.

Нижче пропонуємо набір правил із пошуку та визначення достовірності інформації електронних ресурсів на тематику безпеки у Центрально-східній Європі.

Пошукові машини здійснюють, на наш запит, перегляд не всього Інтернету, а своїх індексів і видають результат, у якому часто трапляється, що відображені застарілі або вже не існуючі сторінки, і відсутні найновіші документи, що не встигли бути проіндексованими. Тому, якщо одна пошукова машина не дала очікуваних результатів, варто скористатися іншою. Щоб визначитися, яку пошукову систему доцільно використати першою і очікувати найвірогідніших результатів, варто керуватися таким правилом: українські джерела та українські сайти слід шукати українськими пошуковиками www.google.com.ua www.meta.ua , російські – російськими www.rambler.ru www.google.ru , англomовні – британськими або американськими www.google.com www.yahoo.com , польські – польськими www.wp.pl , www.onet.pl . До інших країн застосовувати аналогічні алгоритми пошуку.

Для використання із дослідницькою метою слід шукати матеріали, розміщені на офіційних сайтах державних структур, статистичних установ, науково-дослідних інститутів, вищих навчальних закладів, авторитетних громадських організацій, персональних сторінках науковців та визнаних експертів. Наприклад, веб-сторінки організацій, що беруть участь у формуванні безпеки у центральносхідноєвропейському регіоні, НАТО <http://www.nato.int> та ОДКБ <http://www.dkb.gov.ru/>.

Особливо корисними є сайти спеціалізованих дослідницьких установ, що займаються питаннями безпеки в регіоні. НОМОС – Центр содействия изучению геополитических проблем и евроатлантического сотрудничества Черноморского региона (Центр сприяння вивченню геополітичних проблем та євроатлантичної співпраці Чорноморського регіону) <http://nomos.com.ua>. Ośrodek Studiów Wschodnich im. Marka Karpia (Осередок східних досліджень імені Марка Карпя) <http://www.osw.waw.pl>. Central European Journal of International and Security Studies (Центральноєвропейський журнал міжнародних і безпекових досліджень) <http://www.cejiss.org>. Працюючи із матеріалами з даних сайтів, потрібно завжди брати до уваги політичні погляди та інтереси засновників даних ресурсів, ігноруючи той факт, що вони всі заповнюють у абсолютній власній об'єктивності та незаангажованості. Тема, яка визначає майбутнє європейського континенту не може бути вільною від політичного, економічного, соціального та культурного заангажування.

Розвиток соціальних мереж, електронного суспільства і Web 2.0 дав змогу відкрито обговорювати і висловлювати свої думки дуже багатьом громадянам. Але, слід враховувати, що достовірність інформації на таких сторінках ніхто не перевіряє. Тому, всю інформацію, отриману на сторінках соціальних мереж, у блогах тощо, потрібно ретельно перевірити, пошукавши підтвердження або заперечення знайдених даних у офіційних джерелах. У той же час, на блогах можна ознайомитися із дискусіями і суб'єктивними думками окремих осіб, які істотно впливають на формування громадської, політичної та наукової думки. Яскравим прикладом може бути блог Альони Гетьманчук «Щоденник євроатлантиста» на сайті «Української Правди»

<http://blogs.pravda.com.ua/rus/authors/hetmanchuk/>. (У 2007-2009 роках Альона Гетьманчук була головним редактором журналу «Главред» і розпочала свій «Щоденник євроатлантиста» у 2008 році).

Політику, в цілому, і політику безпеки, зокрема, творять люди. І ці люди (переважно, президенти, міністри, аналітики) на початку XXI століття теж вийшли у електронний простір. Про їх офіційні позиції, думки, погляди можна довідатися на персональних блогах. Офіційний блог Президента України Віктора Януковича на Twitter http://twitter.com/Prezident_UA. Блог Президента Польщі Вроніслава Коморовського <http://komorowski.blip.pl/>. Блог Президента Росії Дмитрія Медведєва http://community.livejournal.com/blog_medvedev. Інші відомі люди теж мають власні сторінки на соціальних сервісах.

Окремо слід сказати про освітнє середовище Вікі (Wiki). (ВікіВікі – це колекція взаємопов'язаних між собою записів, де кожен із користувачів може робити або редагувати будь-який запис. ВікіВікі – гавайською означає «швидко-швидко».) Попри все позитивне, що можна сказати на адресу даної мережі, слід пам'ятати про головну перевагу і, одночасно, головний недолік Web 2.0: статті можуть правити всі зареєстровані читачі. Тож, варто враховувати, що, не дивлячись на енциклопедичне спрямування, цей сервіс істотно відрізняється від справжньої енциклопедії своєю не академічністю і наявністю великої кількості помилок. Середовище Вікі доцільно використовувати для побіжного ознайомлення з матеріалом, розширення власного світогляду, пошуку додаткових джерел, але не для прямого використання розміщеного матеріалу у науковій праці. Все що знайшли у Вікіпедії необхідно перевірити у офіційних джерелах. А також, варто використати переваги Вікі, як міжнародної і багатомовної мережі. Знайшовши у Вікіпедії статтю про Організацію Договору про Колективну Безпеку українською, російською та англійською мовами (Collective Security Treaty Organisation), побачимо, що вони різняться за обсягом, змістом і джерелами формування статей. Так, україномовна версія містить посилання на п'ять додаткових джерел (окрім офіційної сторінки організації), російськомовна – на десять, англомовна – на двадцять вісім. Серед посилань було знайдено лише один повтор у російськомовній та україномовних версіях. Решта – оригінальні неповторювані джерела, що можна цілком використати для наукового дослідження.

Статті Вікіпедії, як і інших сервісів Веб 2.0, цікаво аналізувати не стільки з точки зору достовірності фактичного матеріалу, як з огляду на оцінки, які даються авторами статей і акцептуються громадськістю (оскільки решта користувачів не заходить і не виправляє заявлені оцінки).

У мережі Інтернет можна знайти повнотекстові версії друкованих видань у форматах *.doc, *.txt, *.html, *.pdf, *.jpg та інших. Це не завжди узгоджується із законодавством про авторське право, але факт залишається фактом. Книги і статті викладені на сайтах у форматах *.pdf, *.jpg, *.fb2, *.djvu є точними копіями паперових видань, які, часом, важко відшукати у бібліотеках. Наприклад, так можна подивитися на офіційному сайті НАТО

<http://www.nato.int/docu/handbook/2006/hb-ukr-2006.pdf>.

Якщо опублікований матеріал підписаний прізвищем автора, у тексті використовуються цитати із посиланнями на наукові установи, видання чи окремих науковців, доцільно буде перевірити, чи справді такі установи, люди і праці існують, чи це вигадка для солідності. Якщо використовують шокуючі цифри і не дають посилання на джерело, то варто поміркувати, де можуть бути такі статистичні дані і перевірити їх достовірність. В основному, на сайтах статистичних відомств окремих держав та організацій є дані, що стосуються фінансових витрат, кількості особового складу, одиниць техніки тощо.

Отже, характерною рисою всіх інформаційних матеріалів із теми безпеки у Центрально-східній Європі є суб'єктивність поглядів та переслідування національних, культурних, економічних та інших інтересів як дослідників, так і менеджерів та власників Інтернет-ресурсів. Історія безпеки ЦСЄ продовжується творитися зараз, на наших очах, і тому дослідникам притаманна аберація близькості – викривлення об'єктивного стану речей через особисту близькість, а подекуди, і безпосередню включеність, у процес. Це зумовлює необхідність перегляду особливо великої кількості різноманітного матеріалу, що походить із конфліктуючих між собою ресурсів.

Розвиток технологій Веб 2.0 дав можливість всім (і фахівцям, і дилетантам, і зумисним інформаційним шахраям) викладати в мережі Інтернет свої матеріали. З одного боку, це полегшує доступ дослідника до необхідних джерел, а з іншого – вимагає ретельної перевірки всіх отриманих даних.

Посилання

1. Дементієвська Н.П. Стратегії розвитку навичок критичного мислення учнів при оцінювання ресурсів Інтернету. Навчально-методичні матеріали / Дементієвська Н.П. – Київ, 2008. – с.75.
2. Достоверность информации в Интернете. Центр безопасного Интернета в России. [Електронний ресурс] // Центр безопасного Интернета в России. – Режим доступу http://www.saferunet.ru/ruaos/stories/detail.php?SECTION_ID=132&ID=845. – Назва з екрану.
3. Доступно про НАТО. Методичні рекомендації для вчителів загальноосвітніх шкіл щодо викладання євроатлантичної інтеграції / Керівник робочої групи Неприцький О.А. – Вінниця-Черкаси, 2009. – 76 с.